

PAPER DETAILS

TITLE: Medyanin Sonu ve Medya Patikalari

AUTHORS: Ergün YILDIRIM

PAGES: 217-225

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/566572>

Medyanın Sonu ve Medya Patikaları

Ergün YILDIRIM*

Medya ve demokrasi ilişkisi çoğul bir nitelik taşımaktadır. Demokrasinin farklılaşması, tarihsel konumlanması ve farklı tecrübeleriyle birlikte medya ile ilişkiler de çoğul kurulmaktadır. Öte yandan medya da, matbaa ile beraber gazetenin doğuşuyla ortaya çıkan ve tarihsel olarak farklılaşarak günümüze uzanan bir olgudur. Ayrıca, tarihsel olanın ötesinde teknoloji ve aydınların katılımı, siyasetlerin uygulanma tarzları ve sermayenin nitelikleriyle beraber medya da farklılaşmaktadır. Basından medyaya gelen süreçlerle hem oluşan hem de değişen bir medya söz konusudur. Bundan dolayı medya ve demokrasi ilişkileri çok karmaşık, çok farklı, çok saçaklı ve çok değişik özelliklere uzanmaktadır.

Demokrasinin Doğuşunda Matbuat

Bu karmaşa ve çoğulculuk bize insan ve toplum ilişkilerinin zenginliğini anlatıyor. Çünkü insan toplumları her zaman yeni ilişkiler ve yeni süreçlerle birlikte varlığını sürdürüyor. Modernite ile beraber endüstri ilişkileri doğuyor. Sanayileşme ile birlikte modernliğe özgü özgü kentleşme ortaya çıkıyor. İşçi hareketleri, yeni bilim alanları, aydınlanma düşüncesi, yeni ideolojilerin yükselişi, metaların tarihte görülmedik çoğalışı gibi yeni olgularla karşılaşyoruz. Modernlik yeni bir toplum, yeni bir üretim tarzı ve yeni bir siyasal hayat ortaya koyuyor. Matbaa ve gazeteler buradan doğuyor. Bu yapı içinde doğan ve gelişen bir basın dünyası bulunmaktadır. Dolayısıyla basın modernliğin arzularından, realitelerinden ve düşüncelerinden etkileniyor.

Burjuva kamusal alanı, Batı toplumlarında basını besleyen en önemli zemindir. Jürgen Habermas'ın bahsettiği ve 18. yüzyılda olgunlaşan burjuva kamusal alanı, basının ergenlik çağını aşarak gençlik çağına ayak basmasını anlatır bir bakıma. Çünkü matbuat çevresini bu burjuva kamusal alanı meydana getirmektedir. Yayıncılar, yatırım yapan burjuvazi, akademisyenler, eleştirmenler, muhalefet ve gazeteler bu dünyanın bileşenleridir. Basın kendi kamusal alanını bu yapı içinde inşa etmektedir. Sosyolog Karl Mannheim'in (2016) ifadesiyle "serbest dolaşan aydınlar" burada yaşamaktadırlar (s.). Aydınlar, fikirlerini tartışarak, yazarak ve kamuoyuna

* Prof. Dr., Marmara Üniversitesi, İletişim Fakültesi, İstanbul, Türkiye, ergun.yildirim@marmara.edu.tr.

yayarak belli bir etkinliğe ulaşıyorlar. Bir aydınlar iktidarı doğuyor. Kendi içinde dayanışmaya ve güç yoğunlaşmasına dayalı bir alt iktidar tarzıdır bu.

Ortega Gasset'in bahsettiği kitlelerin isyanı ise yine 19. yüzyılın matbuat olgusuyla yakından ilgili başka önemli bir olgudur. Demokrasi ve medya ilişkisinin endüstriyel toplumlardaki önemli bir temeline ışık tutuyor. Aşiretten, mezhepten, köyden, tarikattan, dinden, feodal beylerden koparak kentlerde yaşayan ve fabrikalarda çalışan geniş kitleler ortaya çıkıyor. Bu kitlelere hitap eden ve onları bir güce dönüştüren olguların başında matbuat gelir, gazete gelir. Bir açıdan, gazeteler ve dergiler bu kitleleri temsil eder. Onların isyanlarını demokrasinin içine taşıyarak ehlileştiren araçlar rolünü oynar. Bundan dolayı demokrasi için büyük işlevler yerine getirir. Elbette kitleler, gazetelerle beraber kamuoyuna dönüşecek ve siyasal iktidarlar tarafından algılanan varlıklar haline gelecektir. Gazetelerin bu demokrasi elçiliği, kendilerine önemli payeler de sağlayacaktır.

Osmanlı'nın meşrutiyet yıllarında matbuat da benzer rollerde bulunmaktadır. Yeni aydınlar ve yayın dünyası, siyasal iktidara karşı büyük bir muhalefet olarak ortaya çıkar ve demokrasinin doğuşuna öncülük eder. Hürriyet, şura, istişare gibi ilkelerin savunulması ile istibdat eleştirisi bu açıdan oldukça önemlidir. Namık Kemal ve onun gazeteciliği ile başlayan bu hareket, arkasından çok geniş bir aydınlar ve matbuat hareketiyle devam edecektir. Osmanlı'da demokratik monarşinin doğuşunda ve kuruluşunda gazeteciliğin büyük bir etkisi olacaktır. Osmanlı meşrutî düşüncesi ve pratiği, bir monarşik demokrasi tecrübesidir ve bu tecrübenin alt yapısında matbuatın çok büyük etkisi bulunmaktadır.

Osmanlı'nın son yüzyılında da bir "matbuat kamusal alanı" doğacaktır. Habermas'ın tanımladığı anlamda bir burjuva kamusal alanı değildir bu. Memur çocukları, Osmanlı modernleşme sürecinin yeni eğitimi kurumları olan Mülkiye, Harbiye ve Tıbbiye mekteplerinden yetişenler ve medreseden mezun olup çağdaş dünya sorunlarına ilgi gösteren ulema söz konusu "matbuat kamusal alanını" temsil edeceklerdir. Matbuat o kadar önem taşıyacaktır ki, fikir akımları bile kendilerini onunla temsil edeceklerdir. Osmanlı'nın kurtuluşu gazeteler ve dergiler üzerinde üretilen fikirlerle gerçekleştirilmeye çalışılacaktır. Bu fikirlerin halk tarafından paylaşılması da önemseneyecektir. Matbuat, pratikleriyle de kamuoyunu inşa edecektir. Bu kamuoyu hem kültürel hem de siyasal nitelikler taşıyacaktır. Bundan dolayı, meşrutî siyaset arayışını en güçlü bir biçimde bu inşa edilen kamuoyu ile meşrulaştıracaktır. "Saraya karşı halk" olgusu yeni bir siyasal meşruiyet aracı olacaktır.

Halkın İcadında Basın

Modernleşmeye kadar Batı'da ve Osmanlı'da siyasal meşruiyet için halka ihtiyaç duymayan iktidar merkezleri olan sarayların durumu, yeni dönemde "halkın icadı" ile beraber değişecektir. Artık siyasetin kaynağı halk olacaktır. Saray ya da hanedan tek başına siyasal meşruiyetteki önemini koruyamayacaktır. Bundan dolayı halkın icadı çok önemli bir olgudur. Halkın icadı, Osmanlı toplumunun modern zamanların halk düşüncesi çerçevesinde yeniden tanımlanmasıdır. Halk, modernliğin arzuları, değerleri ve politik bağlamı çerçevesinde yeniden

üretilmesi demektir. Halkın icadı, aydınlar tarafından basın aracılığıyla gerçekleşir. Elbette Jean Jacques Rousseau gibi filozofların ve Emile Durkheim gibi sosyologların toplum/halk üzerine ürettikleri bilgiler ve bunların oluşturduğu öncü bilinçler önemlidir. Yani toplum ya da halkın bir özne olarak bilimsel icadı önce entelektüeller tarafından gerçekleşmektedir. Ancak bu bilincin geniş kitlelere taşınarak kitlelerin bunun etrafında ateşlenmesini sağlayanlar aydınlardır. Bunun aracılığını yapan ise basındır. Bundan dolayı basın, halkı icat eden ve daha sonra halkı hakim hale getirme çabasında olan bir mahfildir. Bu da, basına tarihte görülmemiş bir anlam yükleyecektir. Çünkü icat edilen halkın sözcülüğünü yapmak, aynı zamanda burada doğan gücün varlığını da elinde tutmak anlamına gelmektedir. Sonuçta olan da budur.

Basın bir güçtür artık. Aydınlar bu matbuat gücüyle bir özerk iktidar alanını temsil ederler. En azından iktidarın önemli bir ortağıdır. Bundan dolayı, Osmanlı'da ilk gazete olan *Takvim-i Vekayi*'yi devlet bizzat kendisi kurarak oluşmakta olan iktidarın yeni biçimini de elinde tutmak ister. Ancak bu siyaset uzun süremeyecek ve aydınların yükselişi ile beraber basın kendi başına bir güce dönüşecektir.

“Hakimiyet milletindir” tezi siyasetin artık halka dayandırılacağı anlayışını açık bir biçimde ortaya koyar. Batı'da, 18. yüzyılda Rousseau *Toplum Sözleşmesi*'yle halkın iradesi yaklaşımını ortaya koyar. Batı demokrasisi açısından, hayati öneme sahip yaklaşımlardır bunlar. Osmanlı modernliğindeyse meşruti idarenin temeline millet yerleştirilir. Said Halim Paşa “hakimiyet-i milliye” tezini İslam düşüncesiyle uzlaştıran önemli yaklaşımlar geliştirir. Burada hakimiyet-i milliye ile İslam siyasal düşüncesi arasında bir senteze varılır. Bu çerçevede, yasamanın şer'iliği ve yürütmenin hakimiyet-i milliliği savunulur. Başka bir ifadeyle, hakimiyet-i milliyeden anlaşılan yürütmedir. Artık halk kendisini yönetecek insanları seçmesi ve verilecek kararlarda danışılması ve istişare edilmesi gereken öznedir. Siyasal katılım buna göre tanımlanır. Öte yandan yasamanın ise yine şer'i bir biçimde (İslamın sivil hukuk kodları) yürütülmesi ileri sürülür. Cumhuriyet döneminde bu yaklaşım, seküler bir mahiyette devam edecektir. Nitekim halkçılık, cumhuriyetin kurucu bir ilkesidir. Halk Partisi, yeni rejimi kuran rakipsiz siyasal partidir. Halk Evleri, toplumu yeni rejimin ve modernliğin değerleri tarafından aydınlatacak önemli aydın istasyonlarıdır. Resmi ideolojinin bekçi kuleleridir! Halk, halka rağmen olduğu için egemen seçkinlerin bilincinde tasarlanan politik ve toplumsal modeli meşrulaştıran bir araçtır sadece. Bundan dolayı tek parti döneminde halka başvurulmadan halk aydınlatılır! Demokratik seçimler yapılmadan ve halkın siyasal talepleri meclise yansımada halkçılık ideolojisinin yüceltisine dayalı bir yönetim sergilenir.

Halkın icadı, genel manada önemli bir siyasal özneyi haber vermektedir. Halk, artık siyaset ile ilişkili bir varlık haline gelmiştir. Siyasal katılımın toplumsal boyutları öne çıkar. Toplum artık bir siyasal öznedir. Kitleler doğmuştur ve onlar kendi siyasi kaderleri üzerinde etkili olmak istemektedirler. Basın bunun sözcülüğünü yapar ve karşılığında da önemli bir güce sahip olur. Bundan dolayı, sarayların büyük bir tehdit olarak gördüğü odaklar arasında yeni yetişen aydınlar ve onların muhalefet aracı olarak kullandıkları basın organları en önde yer alır.

Demokrasinin Uygulanmasında Medya

Çağdaş biçimiyle demokrasi, geniş toplumsal kesimlerin kendi siyasi kaderleri üzerinde etkili olmaları anlamına gelmektedir. Farklı sınıfların, cinsiyetlerin, inançların ve aidiyetlerin siyaset karşısında eşit davranışlara sahip olmasıdır. Siyasal iktidarın kurulması ve değişmesinin siyasal katılımı ile gerçekleşmesidir. İnsanlar demokrasinin icadına kadar siyasal otoriteleri çoğunlukla ya isyanlarla ya da babadan oğula aktararak değiştirdiler. Osmanlı tarihinde otuz altı padişah on ikisi isyanlarla yerinden edilmiştir. Türkiye'nin tarihsel tecrübesinde muhalefet, isyan ile eş anlama gelmektedir. Oysa demokrasi ile beraber siyasal otoritenin değişimi seçimlerle gerçekleşir. Muhalefet etmek ve siyasal rekabet siyaset için kaçınılmazdır.

Demokrasinin ifade özgürlüğü ve halkın iradesi gibi boyutları doğrudan medyayı ilgilendirmektedir. Çünkü halkın siyaset hakkında bilinçlenmesi, dünyada ve ülkedeki gelişmeleri takip etmesi ve buna karşı kendi görüşünü, yaklaşımını yansıtmayı medya ile gerçekleşmektedir. Yurttaşlık bilinci, demokrasinin temelidir. Bu siyasal bilinç ile insanlar oy verme davranışına yönelmekte, siyaset üzerinde etkili olma duygusunu taşıyorlar ve iktidarı yönetme inancını taşımaktadırlar. Adeta demokrasinin en temel politik öznesi yurttaşdır. Yurttaşlık, bireysel politik karar verme tutumunu takınmak, siyasal ve toplumsal karar verme mekanizmalarını etkileme bilincine sahip olmaktır. Modern yurttaşlık bilincinin politik özne haline gelmesinde matbuatın büyük bir etkisi vardır. Aydınlar bir bakıma bu politik bireysel bilinci uyandıran, eğiten ve yükselten söylemleri gazetelerle ve yayınlarla beslemektedir. Medya, siyasal yurttaşlık gibi demokrasinin ana öznesini oluşturan kişilerin yetişmesini sağlayan ve harekete geçiren platformdur. Her gün ve hatta artık her saat politik bilinci “aydınlatan” ve haberdar eden” medya, yurttaşı karar vermede ve muhalefette canlı tutmaktadır.

Medya, demokrasinin ifade özgürlüğünü sağlama konusunda çok önemli bir araçtır. Çeşitli toplumsal kesimlerin siyasal taleplerini, ekonomik arayışlarını ve kültürel beklentilerini ifade etmek üzere düzenledikleri miting ya da protesto gibi çalışmalar medya aracılığıyla kamuoyuna dönüştürür ve devletler üzerinde bir baskı oluşturur. Yine çeşitli kesimlerin, aydınların ve insanların düşüncelerini ifade ederek kamuoyuna etkide bulunmaları ve hükümetlere dokunmaları medyanın aracılığıyla mümkündür. Bundan dolayı, demokraside kuvvetler ayrılığının vazgeçilmezliği ifade edilirken dördüncü kuvvet olarak medyadan bahsedilmektedir. Yasama, yürütme ve yargı ile beraber kamuoyunun sesi olan medya da dördüncü kuvvet olarak kabul edilmektedir.

Medyanın gazete, radyo, televizyon ve arkasından yeni medya-sosyal medya ile beraber çeşitlenmesi, demokrasi açısından taşıdığı anlamı da çeşitlendirmektedir. Demokrasiye karşı olan güçler de medyanın bu etkisini bildikleri için ilk önemli müdahaleleri bu alanlara yapmaktadırlar. Örneğin, Osmanlı Devleti'nin istibdat döneminde gazeteciler sürgün edilmiş ve yoğun bir sansür uygulanmıştır. Cumhuriyet'in tek parti yönetiminin kurulduğu yıllarda da İstanbul basını susturulmuştur. Gazeteciler İstiklal Mahkemeleri'nde yargılanmıştır. Söz gelimi, dönemin ünlü gazetecilerinden Ahmet Emin Yalman'a uzun süre yazma yasağı getirilmiştir. Hatta, harf inkılabı ile beraber uzun süre basının temsil ettiği kamuoyu susmuştur. Adeta kamuoyu ya da icat edilen ve konuşan halkın kapisına kilit vurulmuştur.

Türkiye’de 1960 darbesi, dönemin önemli yayın organlarının başında yer alan İstanbul Radyosu’na el koyarak halkın düşünme ve serbest karar verme iradesine el koymuştur. Gazeteciler brifinglere çağırılmış ve kendilerine çeşitli talimatlar verilmiştir. 1980 darbesinde de birçok gazetecinin hapse atıldığını ve yine düşünce özgürlüğüne getirilen sınırlamalardan en fazla gazetecilerin etkilendiğini görmekteyiz. Medyanın demokrasiye katkılarını bildiklerinden, darbecilerin demokrasiye yaptıkları müdahalede ilk muhatapları ve kontrol altına almak istediklerinin başında gazeteciler gelmiştir. Darbelerle beraber demokrasi askıya alınırken medya da askıya alınmaktadır.

Demokrasinin engellenmesinde medyanın bir araç olarak kullanılması oldukça yaygın bir yöntemdir. Gazete, radyo ve televizyon ile beraber gerçekleşen bu eylemler en sert biçimde son darbe olan 28 Şubat’ta da karşımıza çıkmaktadır. 28 Şubat 1997 yılında MGK’dan alınan bazı sert kararlar ile sivil hükümet üzerinde baskı oluşturan uygulamalara gidilmektedir. Başörtülülerin devlet kurumlarında yasaklanması, imam-hatip okullarının lise kısımlarının kapatılması ve mezunlarının üniversitelerin sadece ilahiyat fakültelerinde okumalarına izin verilmesi, Milli Görüş ve İslamcılık gibi dini akımların “irtica” olarak damgalanarak milli güvenlik meselesi olarak tanımlanması bu uygulamalardan bazılarını oluşturmaktadır. Bütün bu kararların kamuoyuna medya aracılığıyla meşrulaştırılmaya çalışıldığı bir süreç yaşanmıştır. Medya, sivil hükümetin yerinden edilmesi ve hukuk devletine aykırı kanunların uygulanmasını meşru gösteren yayınlar yapmakta ve algılar üretme çabasında olmuştur. Postmodern darbe etrafında bir kamuoyu inşa edilmesi söz konusu olmuştur. Bu son darbe örneğinde bile demokrasi ve medya ilişkisinin Türkiye örneğinde ne kadar kırılgan ve demokratik ilkelerden yoksun olduğunu göstermektedir.

Türkiye’de demokrasinin halkın bilincinde yerleşmesi ve bu çerçevede demokratik bir kamuoyunun her zaman canlı ve aktif olması için medyaya büyük bir görev düşmektedir. Ancak her on yılda bir darbeye maruz kalan bir demokrasi geleneğinde medya, bu rolünü yeterince yerine getirememektedir. Bunun temel nedenleri arasında ekonomi, aydınlar ve devlet arasındaki ilişkinin yeterli düzeyde özerk olarak biçimlenmemesi olduğunu söylemek mümkündür. Demokratik bilinç devlet kurumlarında, aydınlar çevresinde ve sermaye sınıfında yeterli bir olgunluğa henüz ulaşabilmiş değildir.

Medyanın Sonu ve Medya Patikaları

Medyaya yönelik kısıtlamalar sadece siyasal iktidarlardan ya da darbelerden gelmemektedir. Medyanın büyük bir endüstri haline gelmesiyle beraber sermayeciliğin doğasında taşıdığı kısıtlamalar da önem kazanmıştır. Neo-liberal politikaların yükselişi, holdingleşme ve medya gruplarının doğmasıyla birlikte demokrasi ve medya ilişkilerinin doğasında büyük değişimler meydana gelmektedir. Radyolar, gazeteler ve televizyonlarla bir büyük endüstri kuruluşu haline gelen medya grupları büyük sermayelerle yürümek zorunda kalmaktadır. Bu da, sermayeye dayanan ve sermayeciliği de kaçınılmaz kılan bir olguya işaret etmektedir. Artık medya bir yatırım, kazanç ve endüstri alanıdır. Toplumu aydınlatma, kamuoyunu bilgilendirme, ifade

özgürlüğünü temsil etme ve halk adına siyasete muhalefet eden aydınların mecrası olma gibi özelliklerden medya gittikçe uzaklaşmaktadır.

Küreselleşme sürecinde sermaye çevreleriyle bütünleşen medya grupları bulunmaktadır. Bu medya grupları küresel lobilerin, sermayelerin, güçlerin politik ve ekonomik çıkarlarının bir parçası olarak faaliyetlerini sürdürüyorlar. Benzer bir biçimde ulusal ölçekte de, yine sermaye gruplarıyla bütünleşen medya blokları oluşmaktadır. Bu süreçte medya pahalı, büyük ve geniş bir ilişkiler ağıyla yürütülen bir sektörel yapıya dönüşmüştür. Büyük ölçüde sermayeye eklemlenmektedir. Bundan dolayı da sermayecilerin (burjuvazinin) kaygılarını, taleplerini ve çıkarlarını kollayan bir medya doğası oluşmaktadır. Medya hanedanları doğmaktadır. Hatta medya imparatorlukları ortaya çıkmaktadır. Örneğin, BBC ve CNN dünyanın medya imparatorlarıdır. Dünyanın hegemonyalarına eşlik eden bir medya dilini ve bilincini temsil etmektedirler. ABD gibi bir dünya hegemonyasına CNN eşlik eder. Britanya veya Birleşik Krallık'ın dünya egemenliğine BBC de eşlik etmektedir. Bunlar etrafında Batı dili, kültürü, politik bilincinin çıkarlarına göre kimi haberler öne çıkarılmakta, kimileri es geçilmekte ve hatta kimileri de çarpıtılmaktadır.

Bu medya imparatorlukların beklentilerinden ve çıkarlarından süzülen haberler, manşetler, söylemler, yazılar ve anlatılar medya aracılığıyla topluma aktarılmaktadır. Bir bakıma medya imparatorlukları diyebileceğimiz bir küresel dünya meydana gelmektedir. Birinci Körfez Savaşı'nda ABD gözünden işgal Ortadoğu'yu bir diktatörden kurtarma eylemi olarak an be an CNN'de canlı yayın olarak gösterildi. 2003 yılında, Irak işgalinde yine aynı yöntemle medya, ABD'yi terör avına çıkmış ve nükleer bir tehditten insanlığı kurtarmaya kendini adanmış bir ülke olarak lanse edildi. Küresel kamuoyu, CNN gibi medya imparatorlukları aracılığıyla "savaş ve kurtuluş" etrafında yeniden üretildi. Medya, hegemonyanın talepleri doğrultusunda kamuoyu üreten bir rol üstlendi. Ortadoğu'yu Saddam diktatörlüğünden kurtararak demokrasiye kavuşturma gibi bir algı da yine medya aracılığıyla üretildi. Bu açıdan da küresel ölçekte bir medya ve demokrasi ilişkisi ile karşılaşyoruz. Başka bir ifade ile küresel dönemin demokrasi ve medya ilişkisini Ortadoğu bağlamında nasıl meydana geldiğini görüyoruz.

Özellikle Arap Baharı ile meydana gelen demokrasi taleplerinin medyada işlenmesi de demokrasi ve medya ilişkisinin küresel pratiklerini görmek açısından oldukça etkileyici bir tablo sunmaktadır. Başlangıçta medya, Arap halklarının diktatörlerin baskısından kurtularak demokrasiye kavuşacakları biçiminde bir bakış açısını benimsemişti. Ancak kısa süre sonra Batı düzeninin bölgesel çıkarlarını tehdit edecek sonuçlara yol veren bir demokrasinin doğuş emareleri ortaya çıktığında, medya imparatorlukları da tutum değiştirdi. Darbeleri destekleyen ve demokrasiyi "radikalizm", "siyasal İslam", "fundamentalizm" ile birlikte anmaya başlayan bir yaygın politikası izlediler. Örneğin, Mısır'da darbe yapan General Sisi, medyada sivil elbiseleri içinde, gülümseyen bakışları ve terörden halkını kurtaran bir figüre dönüştü. Küresel medyanın hegemonyaları Ortadoğu'da demokrasiye karşıt bir söylem içinde yayınlarını sürdürdüler.

Moderniteyle beraber halkın iradesini merkeze yansıtan ve kamuoyunu doğru bilgilendiren medya artık son bulmaktadır. Belki de bu açıdan medyanın sonunu ilan edebiliriz. Bir medya döneminin, bir medya tarihinin, bir medya felsefesinin ve bir medya-demokrasi ilişkisinin

sonudur bu. Merkez politik güçler, holdingler, küresel hegemonyalar ile bütünleşen medya tarzlarıyla gelen bir sonudur bu.

Her sonla beraber yeni bir şey doğar. Kıyamet gelmedikten sonra bu böyle devam eder. İnsan varlığının medya ile oluşan kaderi de böyledir. Küreselleşme olgusunun merkezileştirme, büyük hegemonyaların dayatmalarını getirme ve sermayeciliğin kulluğuna yol açma gibi sonuçları, medya-demokrasi ilişkisinde travmatik durumlara yol açmıştır. Bu travmatik medya örneklerinin başında, bir çok terör ve isyancı medya yayınının, görselinin, kültürünün ortaya çıkması gelmektedir. El-Kaide, IŞİD, Boko Haram gibi isyancı hareketler sosyal medya aracılığıyla travmatik medyayı temsil ederler. Ürettikleri şiddeti görselleştirip pornografik şiddeti medya üzerinden servis etmektedirler. Medya aracılığıyla insanları teröre çağırırlar. Medya, burada travmatik bir biçimde demokrasiden en uzak ve en yıkıcı bir role dönmektedir. Medya imparatorluklarına karşı “medya isyanlarıdır” bu travma. Medyanın aydınlatma, demokratik kamuoyu oluşturma ve halkın sesi olma niteliklerini kaybetmesiyle beraber ona karşı ortaya çıkan isyandır. Bir medya isyanıdır bu! İsyancılar sadece evleri yakıp yıkmazlar, sadece kamu kurumlarını ateşe vermezler, sadece kadınlara tecavüz etmezler. Aynı zamanda inşa ettikleri medya alanlarında bilinçleri ateşe veriyorlar, kitleleri kana boyuyorlar, ruhları yıkıyorlar, algıları dağıtıyorlar, demokrasiye inancı yok ediyorlar.

Sermayeci güçlerin ve politik hegemonyaların ürettiklerini ayrıştıran, çözen ve kaosa sürükleyen medya pratikleri ve arayışları ortaya çıkıyor. İnsanlar içinde özgür düşünen, haktan yana olan ve doğru için mücadeleye inananlar olduktan sonra bu doğrultuda medya çalışmalarının yeni tarzlarını üretenler de çıkacaktır. Çünkü insan eninde sonunda özne bir varlık, medya dünyasının yapısal varlığında tamamen köleleşecek bir varlık değil. En azından buna direnenler ve farklı patikalar geliştirenler de olacaktır her zaman. Nitekim bahsettiğimiz teknolojilerin ortaya koyduğu bir imkan olarak yeni medyanın, meydan okumaları kadar fırsatları da beraberinde getirdiği görülmektedir.

Demokrasi, bugün medyanın tekelci kapitalizmi ve dünyanın tekelci politik güçleriyle bütünleşen yapısal durumlar karşısında önemli sorunlarla yüz yüze gelmektedir. Küresel politik yapılar ve sermaye güçleri medyayı kendilerine eklemleyerek kamuoyunu her daim yeniden icat ediyorlar. Ancak bu büyük yapılar karşısında medyanın yeni patikaları da doğuyor. Demokrasinin nefes almasına, konuşmasına ve temsiline yardım eden patikalardır bunlar. Sosyal medyadaki kaotik alan, aslında aşırılaşan medya hegemonyasına karşı gelişen bir medyatik isyandır. Öte yandan, bahsettiğimiz medya patikaları da gelişiyor. Yol olmak için büyük mücadeleler veriyorlar. Medya evrim geçirdikçe medya demokrasi ilişkileri de evriliyor.

Medya isyanlarından kurtulabilmemiz için medya demokrasisine yeniden kavuşmamız gerekir. Küresel medya imparatorluklarının yıkıcı ve dünyaya tek elden yön verici tutumlarının terk etmesi gerekir. El Cezire ve TRT World gibi, medya imparatorluklarına alternatif yeni medyalar doğuyor. Bunlar yeni açılım ve tartışmalarla dünyadaki ve bölgedeki demokrasi-medya ilişkilerine büyük katkı sunabilirler. Medya isyanlarına karşı çok önemli çözümler olarak görülebilirler.

Türkiye’de demokrasi ve medya ilişkisinin son haliyle çok da iç açıcı olduğunu söylemek zor. Çünkü, devlet ve holding tekelleri etrafında üst bir uzlaşmaya varılıyor. II. Mahmut ile beraber doğan “devlet medyası”, bütün açılımlara rağmen yeniden üretiliyor. Onlarca devlet kanalı ile kamuoyu belli bir siyasi görüş etrafında seferber ediliyor. Demokrasiyi daraltan pratiklerin en önemli ayaklarından birisi devletin medya ile kurduğu bu ilişki tarzıdır. Medyanın muhalefet ve statüko ilişkisine kilitlenerek var oluşunu aşması gerekir. Daha özerk bir platform tarzıyla yapılanarak devlet ve toplum arasında aydınlatıcı, uzlaşıcı ve sorun çözücü bir bağlama oturabilir. Türk demokrasisinin medya ile beraber gelişmesi, yerleşmesi ve güçlenmesi için medyanın iktidarların, devletin ve holdinglerin tekelinden kurtulması gerekir. Bir dönem Gülen Yapısı (FETÖ) örneğinde olduğu gibi, dini cemaatlerin tekelinden uzak durması da büyük bir önem taşımaktadır.

Kaynakça

- Habermas, J. (2015). *Kamusalığın yapısal dönüşümü*. (T. Bora ve M. Sancar, Çev.). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Mannheim, K. (2016). *İdeoloji ve ütopya*. (M. Okyayuz, Çev.). Ankara: Nika Yayıncılık.
- Rousseau, J. J. (2015). *Toplum sözleşmesi*. (E. Günsel, Çev.). Ankara: Tutku Yayınevi.
- Said Halim Paşa. (2007). *Buhranlarımız ve son eserleri*. İstanbul: İz Yayıncılık.
- Ortega y Gasset, J. (2007). *Kütlelerin isyanı*. (N. Muallimoğlu, Çev.). İstanbul: Erguvan Yayınevi.